

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้าง
นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
INTEGRATING LEARNING MANAGEMENT AND COMMUNITY RESOURCES
TO DEVELOP COMMERCIAL INNOVATION FOR OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL
IN SI SAMRONG DISTRICT OF SUKHOTHAI PROVINCE

Received: January 29, 2022

Revised: March 30, 2022

Accepted: March 30, 2022

สุภาณี เสงศรี^{1*} และธงชัย เสงศรี²
Supanee Sengsri^{1*} and Thongchai Sengsri²

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: supanees@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่ใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และ 2) พัฒนาระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เป็นการผสมผสานวิธีวิจัยร่วมกันระหว่างการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีครูเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติการจริง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูภูมิปัญญาและผู้นำชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้นำชุมชน ในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน และ 2) ครูและบุคลากรการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ทุกกลุ่มสาระวิชาการเรียนรู้ มีรายวิชาของตนเอง และเป็นรายวิชาที่สามารถจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ได้ จำนวน 7 โรงเรียน โดยเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และ 2) แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องผลการวิจัย พบว่า

1. แหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่ใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีจำนวน 8 สาขาการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ศิลปกรรม (หัตถกรรม) 2) ช่างฝีมือ 3) คหกรรม (อาหารและยา) 4) หัตถการ สมุนไพร และยารักษาโรค 5) เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรกรรม 6) ดนตรี ศิลปะและวัฒนธรรม 7) พัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 8) พิธีกรรมทางศาสนา โดยมีผู้ทรงภูมิปัญญา จำนวน 170 คน องค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ จำนวน 75 แหล่งข้อมูล

2. ระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย หรือ Si-Samrong Model องค์ประกอบของระบบถูกจัดระเบียบความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดกิจกรรมจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ และ

5) การประเมินผล โดยมีขั้นตอนการพัฒนาตามระบบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์วัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ 5) สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และ 6) การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนแบบบูรณาการ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The purposes of this research were; 1) to select the learning resources and knowledge in the community to create commercial innovation for opportunity expansion school in Si Samrong District, Sukhothai Province and 2) to develop the integrating learning management and community resources for developing commercial innovation for the opportunity expansion school in Si Samrong District, Sukhothai Province. The research was a mixed methods research and conducted by using Research and Development (R&D) and the concept of Participatory Action Research (PAR) with teachers as real practitioners. The research samples were; 1) experts, wisdom teachers and community leaders that related to the knowledge and learning resources in the community that selected by the community leaders in the total of 15 people in Sukhothai Province and 2) teachers and education personnel in junior high school of opportunity expansion school in Si Samrong District, Sukhothai Province from all subjects in learning area subjects, each person has their own courses and each course can be managed by integrating learning resources in the community for commercial innovation in 7 schools. They were selected by purposive sampling. The research instruments were; 1) integrating learning management and community resources in developing the commercial innovation for opportunity expansion school in Si Samrong District of Sukhothai Province and 2) the interviewing form. The research result revealed as follows;

1. The learning resources and knowledge in the community resources in creating the commercial innovation for opportunity expansion school in Si Samrong District, Sukhothai Province found 8 learning areas which consisted of 1) fine arts (handicraft), 2) skilled craftsmen, 3) home economics (food and medicine), 4) procedures, herbs, and medicine, 5) sufficiency economy and agriculture, 6) music, arts and culture, 7) product development and, and 8) religious rituals. They were 170 wisdom experts and 75 knowledge and learning resources.

2. The integrating learning management and community resources to develop commercial innovation for opportunity expansion school in Si Samrong District, Sukhothai Province or Si-Samrong Model had the system component that was organized continuous relationship with 5 components which were 1) contextual analysis, 2) inputs, 3) social media and learning support technology, 4) the process of organizing learning activities by integrating learning resources in the community for commercial innovation, and 5) evaluation. The development process system had 6 steps as follows; 1) Objective analysis and subject area, 2) analysis of learning activities, 3) design of learning activities, 4) selection of learning media, 5) practice in classroom, and 6) evaluation of student's learning.

Keywords: Integrating Learning Management, Community Resources, Commercial Innovation, Opportunity Expansion School

บทนำ

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมถึงปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา ซึ่งมีประเด็นเร่งด่วนสำคัญประเด็นหนึ่ง คือ การบุกเบิกนวัตกรรมจัดการศึกษาระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หรือการจัดการระดับพื้นที่ โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการยกระดับคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการและสร้างระบบนิเวศที่สนับสนุนการดำเนินการของการศึกษา (Independent Commission for Education Reform, 2019) ทั้งนี้ เนื่องจากเกือบทุกชุมชนจะมีแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์รวมความรู้ที่เป็นชุมชนหรือแห่งปัญญาของชุมชนที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ อันจะสะท้อนความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีตามบริบทของชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้ผู้คนในชุมชน สังคมและคนในชาติได้ภาคภูมิใจ พร้อมเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ค้นพบได้อย่างไม่รู้จัก ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อการเรียนการสอน และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์นวัตกรรม

การพลิกโฉมสังคมไทยเพื่อก้าวสู่สังคมดิจิทัลด้วยนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” กระทรวงศึกษาธิการจึงปฏิรูปหลักสูตรแกนกลางใหม่ เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม เพิ่มความพร้อมของคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีทักษะชีวิต และสร้างคุณค่าในโลกที่เปลี่ยนแปลง เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอย่างสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชน (Ministry of Education, 2017) เพื่อสร้างมูลค่าจากแนวคิด กระบวนการและสิ่งประดิษฐ์ที่คิดใหม่ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ภายใต้บริบทของชุมชน ณ ที่ตั้งของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่สังคมสังคมดิจิทัล ดังนั้น หากครูผู้รับผิดชอบการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะการคิดเชิงออกแบบจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการคิดเพื่อออกแบบการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ ผ่านกระบวนการ ต่อยอด ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น จะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในชุมชนนั้นๆ

ทั้งนี้ การมองหรือปรับมุมมองโลก สังคม หรือชั้นเรียนแบบ “นักออกแบบ” จะทำให้ครูไม่ตีกรอบตนเองและผู้เรียนของตน โดยเปิดโอกาสเพื่อการเรียนรู้และหาโอกาสใหม่ๆ เปลี่ยนทิศทางการประสพการณ์ด้วยการคิดเชิงออกแบบ เพื่อหาความเป็นไปได้ในการพัฒนาตนเอง (Burnett & Evan, 2016) ซึ่งการบูรณาการกิจกรรมการจัดการเรียนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ของครูและผู้เรียนนั้น มีหลายหลายรูปแบบ และทุกแบบอยู่บนพื้นฐานของ “ความถูกต้อง” เพราะผ่านกระบวนการคิดที่ได้จากความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ทุกคนจึงควรร่วมมือในการออกแบบและทดลองกิจกรรม เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม หรือ “ความใหม่” ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการประสบการณ์ด้านความรู้ ความสามารถและคุณค่าต่อชีวิต ซึ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของเยาวชนให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยโรงเรียนขยายโอกาส เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือบางแห่งอาจมีชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายร่วมด้วย ซึ่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ มีประมาณ 7,000 โรงเรียน (Keesukapan, 2019) และในจำนวนดังกล่าว มีประมาณ 700 โรงเรียน ที่มีผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นรวมกันแล้วไม่ถึง 30 คน และเมื่อผู้เรียนจบการศึกษา ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในชุมชนเป็นหลัก เพราะสะดวกต่อการเดินทางและไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตน (Ban Thap Phueng School, 2019) ดังนั้น เพื่อตอบโจทย์บริบทของพื้นที่ ทั้งวิถีชุมชนและแนวโน้มการประกอบอาชีพของผู้เรียน จึงควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนขยายโอกาส สามารถจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ จัดหาเครื่องมือและองค์ประกอบเพื่อการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้สอนและผู้เรียน โดยประกอบด้วย หลักการและวัตถุประสงค์ของระบบ นิยามเชิงปฏิบัติการ

การเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนาตามระบบ องค์ประกอบและขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบ การนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และเครื่องมือที่ช่วยในเรื่องของการสื่อสารและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งหวังให้ครูสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทั้งองค์ความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สารการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การออกแบบเชิงพาณิชย์ เทคนิคการตลาด และการประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล ฯลฯ โดยครูนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะและเจตคติไปสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทั้งระบบทางความคิด กระบวนการและผลผลิตจากกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของตน เพื่อให้สามารถพัฒนางานได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ส่งเสริมผู้เรียนให้เป็น “นวัตกร” ที่มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการ ทักษะความสามารถ และสำนึกรักท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม อันจะสร้างทักษะพื้นฐานที่เชื่อมโยงสู่การสร้างอาชีพและการมีงานทำในอนาคต

ดังนั้น ระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จึงเป็นระบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อยกระดับศักยภาพของครู ให้มีความรู้ ทักษะการปฏิบัติ ตลอดจนมีคุณลักษณะความเป็นครูในเรื่องการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพครู ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหาแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่ใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การพัฒนาระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เป็นการผสมผสานวิจัยร่วมกันระหว่างการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีครูเป็นผู้ร่วมลงมือปฏิบัติการจริง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูภูมิปัญญาและผู้นำชุมชน องค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในอำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน และ 2) ครูและบุคลากรการศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 7 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 125 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูภูมิปัญญาและผู้นำชุมชน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในชุมชน ด้านองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในอำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 15 คน และ 2) ครูและบุคลากรการศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เป็นครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ทุกกลุ่มสาระวิชาการเรียนรู้ มีรายวิชาของตนเอง และเป็นรายวิชาที่สามารถจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 คัดสรรแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่สามารถใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ในชุมชน นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย โดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูภูมิปัญญาและผู้นำชุมชน เกี่ยวกับองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน ในจังหวัดสุโขทัย เพื่อค้นหาแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือคนต้นแบบของอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

3. รวบรวมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ความรู้และครูภูมิปัญญาในพื้นที่อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชน

4. ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ครูภูมิปัญญาและผู้นำชุมชน เพื่อคัดเลือกแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่สามารถใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

5. สรุปความรู้ แหล่งเรียนรู้และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ระยะที่ 2 พัฒนาระบบบริหารจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

1. คณะผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูภูมิปัญญาและผู้นำชุมชน โดยนำเฉพาะรายละเอียดที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการสังเคราะห์โครงสร้างของระบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบระบบบริหารจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

2. คณะผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อปรึกษาหารือและร่วมกันแสดงความคิดเห็นใน 3 ประเด็น คือ 1) ความรู้และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้ที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ 2) การสร้างความเชื่อมโยง และการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ และ 3) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยข้อมูลที่ได้จากประเด็นดังกล่าว ถือเป็นข้อมูลป้อนเข้าของระบบที่สำคัญ

3. ทดลองจัดการเรียนการสอนด้วยระบบบริหารจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย โดยคณะผู้วิจัยสำรวจข้อมูลระหว่างดำเนินการนำระบบไปใช้ในสถานการณ์จริง และหลังจากที่ดำเนินการตามระบบเสร็จสิ้น เพื่อพิจารณาสภาพจริงที่เกิดขึ้นในทุกมิติ ระหว่างที่ครูพัฒนาตามระบบและสถานการณ์จริงในชั้นเรียน เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์และสภาพแวดล้อม ตลอดจนข้อมูลด้านความรู้สึกของครูและผู้เรียน โดยใช้วิธีการสังเกต การสนทนากลุ่มครูที่เข้าร่วมพัฒนาตามระบบ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่างๆ ที่พบในการปฏิบัติงาน โดยผลการศึกษาระหว่างดำเนินการตามระบบ พบว่า 1) ครูผู้สอนมีภาระการสอนและภาระงานอื่นๆ ตลอดภาคการศึกษา การปฏิบัติตามระบบจึงมีความไม่ต่อเนื่อง แต่ครูยังคงมีความพยายามที่จะปฏิบัติให้ครบ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในทุกกระบวนการ 2) ครูเกิดความกังวลกับวิธีการบูรณาการสาระวิชากับองค์ความรู้ในชุมชน โดยเฉพาะเทคนิคการออกแบบเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม แต่มีความพยายามที่จะจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้สื่อการสอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนมีความพยายามและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชั้นเรียนอย่างสนุกสนาน

สำหรับผลการสัมภาษณ์ครู ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ที่เข้าร่วมพัฒนาตามระบบ เพื่อตรวจสอบข้อมูล หลังจากให้นำระบบไปใช้ในสถานการณ์จริง พบว่า 1) ควรเพิ่มเติมกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการบูรณาการในองค์ประกอบของระบบให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทราบถึงเป้าหมาย ขอบเขต และปัจจัยที่จะก่อให้เกิดภาพแห่งความสำเร็จ 2) ความรู้สึกของผู้เรียนต่อการเรียนรู้โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ในระยะแรก ผู้เรียนเกิดความรู้สึกตื่นเต้นและประหม่า เพราะเป็นการเรียนในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม แต่เมื่อได้เรียนรู้ไปสักระยะ ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเกิดความกล้าที่จะแสดง

ความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือซักถามประเด็นที่สงสัย 3) บรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ผู้เรียนชอบมากที่สุด คือ การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมและได้ดูสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความทันสมัย การทำกิจกรรมกลุ่ม และการยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนในชั่วโมงนั้นๆ ส่วนบรรยากาศการเรียนการสอนที่ผู้เรียนไม่ชอบ คือ การให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลด้วยตนเองมากเกินไป ซึ่งจะไปเบียดบังเวลาในการเรียนรู้หรือทำการบ้านวิชาอื่น โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องเรียนออนไลน์ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

4. การประเมินเพื่อรับรองระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ผลการวิจัย

1. แหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่ใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีจำนวน 8 สาขาการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ศิลปกรรม (หัตถกรรม) 2) ช่างฝีมือ 3) คหกรรม (อาหารและยา) 4) หัตถการ สมุนไพร และยารักษาโรค 5) เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรกรรม 6) ดนตรี ศิลปะและวัฒนธรรม 7) พัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 8) พิธีกรรมทางศาสนา โดยมีผู้ทรงภูมิปัญญา จำนวน 170 คน องค์ความรู้และจำนวนแหล่งเรียนรู้ จำนวน 75 แหล่งข้อมูล

2. ระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย หรือ Si-Samrong Model ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์บริบท ดำเนินการเพื่อให้ระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย บรรลุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของระบบ โดยมีประเด็นพิจารณา คือ 1) แหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่สามารถใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ 2) อาชีพในชุมชนและแนวโน้มของอาชีพในอนาคต 3) สารการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่สามารถใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ เชื่อมโยงอาชีพในชุมชนและแนวโน้มของอาชีพในอนาคต 4) แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 5) ธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 6) ความพร้อมของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ เพื่อให้ระบบการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย สามารถพัฒนาความรู้และทักษะแก่ครูผู้สอน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของระบบ โดยมีประเด็นพิจารณา คือ 1) แหล่งเรียนรู้ และองค์ความรู้ในชุมชนที่สามารถใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ 2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4) นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ 5) การคิดเชิงออกแบบเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ 6) การบูรณาการแหล่งเรียนรู้แบบเปิด 7) การส่งเสริมทางการตลาด และ การประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล 8) บทบาทและแนวปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงภูมิปัญญา ครูผู้สอน เพื่อนครูและผู้เรียน 9) การประเมินและเกณฑ์การประเมินเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน

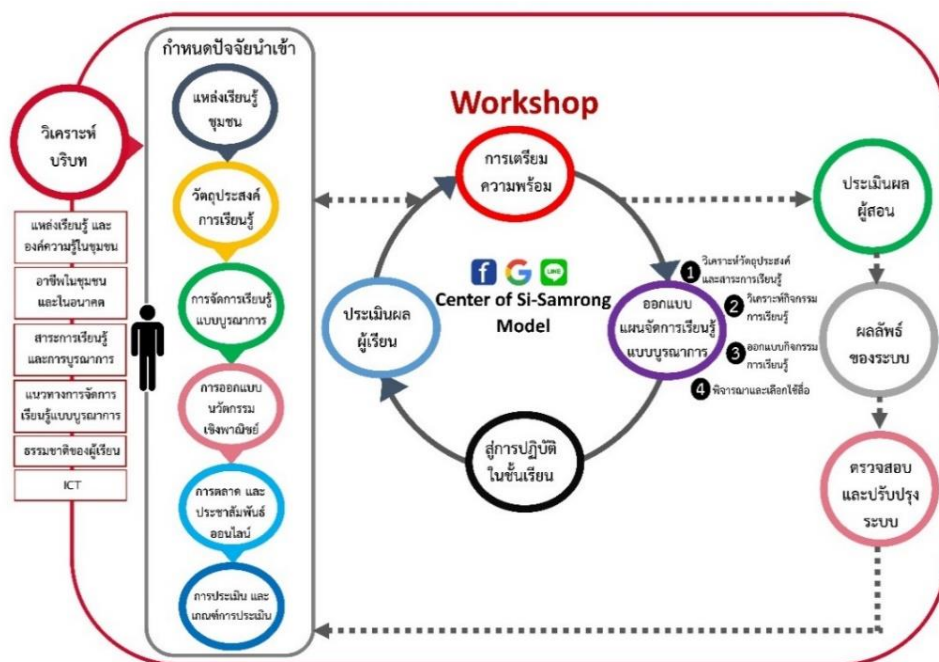
องค์ประกอบที่ 3 สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ในรูปแบบของ “ศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์” หรือ Center of Si-Samrong Model โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นสื่อกลางในการรวบรวมแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชน แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค วิธีการและเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ รวมถึงรวบรวมนักวิชาการ ครู และผู้สนใจที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะพัฒนานตนเองร่วมกัน ให้เกียรติและยอมรับต่อการวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการ ที่สมาชิกทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอน

สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนร่วมด้วย ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมการศึกษา แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น หรือศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการจัดกิจกรรมจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดทิศทางในการวางแผนเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมพร้อมๆ กับการผลิต และการใช้สื่อนวัตกรรมท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์วัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ 2) วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ และพิจารณาว่าจะต้องใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทใดเข้ามาช่วยสร้างความเข้าใจในความคิดรวบยอดนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเน้นกิจกรรมที่ผ่านกระบวนการที่ผู้เรียนต้องลงมือค้นหา คำตอบ และทำความเข้าใจด้วยตนเอง หรือสะท้อนกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากนั้นจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม 5) สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน โดยดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ทั้งการเตรียมความพร้อมผู้เรียน ผู้สอน สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และ 6) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งด้านความสามารถ (Performance) ของผู้เรียน และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของครู และการปฏิบัติตามระบบการจัดการเรียน โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดสุโขทัย เพื่อค้นหาสมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อเป็นครุต้นแบบในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ โดยการประเมินตามสภาพจริงด้วยรูปแบบของรูบริคสกอว์ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้เป็นผู้ร่วมกันประเมินเพื่อค้นหา “สุดยอดครุต้นแบบ” ด้านการพัฒนาตนเอง เพื่อจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์

ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการประเมินผลผู้สอนในขั้นตอนสุดท้ายขององค์ประกอบ ถือเป็นข้อมูลที่ผ่านการตกผลึกตามขั้นตอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้อะหว่างครู และระหว่างครูและผู้เรียน ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาระบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ภาพ 1 แผนผัง Si-Samrong Model

อภิปรายผล

1. แหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชนที่ใช้สร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีจำนวน 8 สาขาการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาขาศิลปกรรม (หัตถกรรม) สาขาช่างฝีมือ สาขาคหกรรม (อาหารและยา) สาขาหัตถการ สมุนไพรและยาโรค สาขาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรกรรม สาขาคณิตศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม สาขาพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ สาขาพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นสาขาที่ผู้ประกอบการอาชีพมีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน จนได้รับการยกย่องให้เป็น “ผู้ทรงภูมิปัญญา” จำนวน 170 คน โดยได้รับการบันทึกไว้ในระบบฐานข้อมูลของ Srisamrong District Public Library (2020) ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่มีภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบ เหมาะแก่การทำการเกษตร เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรอินทรีย์และปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำป่าชุมชน เป็นต้น เชื่อมโยงไปสู่ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่ผูกพันอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ สะท้อนออกมาเป็นวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น การรักษาโรคด้วยสมุนไพร การนวดแผนโบราณ การทำอาหารและขนมไทยด้วยทรัพยากรท้องถิ่น เป็นต้น รวมถึงอาชีพสมัยใหม่ที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะด้าน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย ช่างไม้ ช่างเชื่อม เป็นต้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้ได้รับการพัฒนาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ของผู้ทรงภูมิปัญญา เกิดเป็นองค์ความรู้และเป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต ที่ครูและนักเรียนสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังที่ Office of the National Education Commission (2004) ได้อธิบายว่า แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ข้อมูลข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน สอดคล้องกับ Department of Academic Affairs (2001) ที่อธิบายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชน

2. การจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เป็นลักษณะของการรวมกลุ่มกันของครูที่สมัครใจ มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามความสนใจ ความสามารถและความต้องการ โดยการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ในชุมชน การสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ การตลาดและประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล รวมถึงการตลาดและประชาสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น เป็นนวัตกรรมชุมชนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องของรายได้ในครอบครัว ที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จำเป็นต้องออกมาหางานทำหลังจากเรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น การสนับสนุนผู้เรียนให้มีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้เรียน ที่จะได้ได้รับการจัดการศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม ดังที่ Office of the National Education Commission (2004) อธิบายว่า ควรส่งเสริมโอกาสให้กับผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาส โดยเน้นด้านการเรียนรู้ทักษะวิชาชีพในบริบทความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน พร้อมกับมีครูและผู้ปกครองเป็นที่เล็ง ช่วยกันขับเคลื่อนภารกิจที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้เด็กเรียนเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีทักษะทางวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สอดคล้องกับประเด็นสำคัญของการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษาในปัจจุบัน คือ การบุกเบิกนวัตกรรมจัดการศึกษาระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หรือการจัดการระดับพื้นที่ โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการและสร้างระบบนิเวศที่สนับสนุนการเรียนรู้ Independent Commission for Education

Reform, 2019) เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเกือบทุกชุมชนจะมีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน พร้อมเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ศึกษา ดังนั้น การจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จึงถือเป็นการนำภูมิปัญญาและมรดกท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน ก่อให้เกิดความร่วมมือในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพและต่อยอดนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ ดังที่ Apple (as cited in Chantane, 2014) อธิบายว่า การนำวิทยากรพื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน จะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญาผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตในท้องถิ่นอย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ประเพณี วิถีท้องถิ่น และวิถีแห่งการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sittitanachai (2009) ที่ศึกษาเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอู่หม่าประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนอู่หม่าประชาสรรค์ ตระหนักและเห็นคุณค่าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ มีนโยบาย แผนการดำเนินงานและโครงการในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ปัญหาที่พบ คือ ขาดการนิเทศและติดตามการจัดแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บุคลากรมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการให้บริการ ขาดการสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตามงานที่รับผิดชอบ ซึ่งแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน คือ ผลที่ได้จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การการศึกษาดูงานและการวางแผนปฏิบัติการพัฒนา

3. การจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เป็นระบบที่สามารถพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ ด้วยเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ครูเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครู ในลักษณะของการปฏิบัติการสอน และการได้รับการสะท้อนผลการสอนจากเพื่อนครู 2) ครูเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง จนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายและเป็นแนวปฏิบัติที่ดีของตน และ 3) ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน ด้วยการศึกษา และวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้แต่ละประเภทร่วมกับนักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นและครูภูมิปัญญาบนพื้นฐานของการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ประเพณีและวิถีแห่งการดำรงชีวิต โดยใช้ชุมชนเสมือนเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของครู ดังที่ Natakatoong (2019) อธิบายว่า การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการผสมผสาน เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่มีแนวคิด หลักการหรือสาระที่สัมพันธ์ หรือต่อเนื่องกัน นำมาหลอมรวมกันใหม่เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ซึ่งในที่นี้ คือ บริบทของความเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในเรื่องของภูมิปัญญาและวิถีชีวิตท้องถิ่น ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ และพัฒนาเป็นอาชีพของผู้เรียนในอนาคตได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Watthanakuljaroen (2015) ที่พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านชุมชนการเรียนรู้เสมือนจริงสำหรับการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านชุมชนการเรียนรู้เสมือนจริงครอบคลุม 6 องค์ประกอบ ได้แก่ สมาชิกของชุมชน กิจกรรมของชุมชน ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสนับสนุน ปัจจัยการสร้างความรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีขั้นตอนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้เสมือนจริง การจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้เสมือนจริง การสร้างความรู้ และการจัดเก็บความรู้ การสร้างต้นแบบการปฏิบัติที่ดี และการรับรองความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำต้นแบบการปฏิบัติที่ดีไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการสรุปและประเมินผลการจัดการความรู้ ผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ศึกษาด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรพิจารณานำแนวทางการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ ไปใช้สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดสุโขทัย

หรือโรงเรียนอื่นๆ ตามความสมัครใจ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการสร้างสรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เยาวชนและชุมชนในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ต่อยอดอาชีพจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพและต่อยอดนวัตกรรมเชิงพาณิชย์

2. ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กระบวนการพัฒนาตนเองของครูสำเร็จลุล่วง คือ ผู้บริหาร ทั้งผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศ หรือผู้เกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนา อำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านวิชาการ จัดสรรงบประมาณ ส่งเสริมและให้กำลังใจ ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้การจัดการเรียนรู้ของครูให้ประสบผลสำเร็จ

3. แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญของวิชาชีพและเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ครูจึงควรให้ความสำคัญกับการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนและสถานศึกษา มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตรการสอน จิตวิทยาการศึกษา การใช้สื่อ การวัดและการประเมินผล อย่างชัดเจนและเพียงพอที่จะเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติการในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการทางการศึกษารองรับ

4. ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ การส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน จะทำให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญขององค์ความรู้ ภูมิปัญญา และมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในการออกแบบเพื่อสร้างสรค์นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ที่มีคุณค่า เพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้จากการจัดจำหน่าย เกิดเป็นอาชีพที่สร้าง รายได้จากวิถีชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้อื่น ๆ ให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดสุโขทัย เช่น แหล่งเรียนรู้จากธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน และเพื่อให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาหรือท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพ ซึ่งป็นจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ที่บุกเบิกนวัตกรรม การจัด การศึกษาระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หรือการจัดการระดับพื้นที่

2. เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงทำให้ต้องจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ดังนั้น หากกลับเข้าสู่สถานการณ์ปกติ ควรให้ครูดำเนินการจัดการเรียนโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการสร้างนวัตกรรม เชิงพาณิชย์ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส อีกครั้ง ในรูปแบบเผชิญหน้ากับนักเรียน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของผลการเรียนรู้ เพิ่มเติม

References

- Ban Thap Phueng School. (2019). *Academic Year 2018 Report of Ban Thap Phueng School*. Sukhothai: Ban Thap Phueng School. [in Thai]
- Burnett, B., & Evan, D. (2016). *Design thinking*. Retrieved from <https://dscience.com/use-human-centered-design-get-jump-usability/> [in Thai]
- Chantane, A. (2014). *Learning resources in the community*. n.p. [in Thai]
- Department of Academic Affairs. (2001). *Basic Education Curriculum, B.E. 2001*. Bangkok: Khurusapha. [in Thai]
- Independent Commission for Education Reform. (2019). *The Ministry of Education reform in Thailand report*. Bangkok: Office of the Education Council. [in Thai]
- Keesukkapan, E. (2019). *School children expand opportunities to reduce the severity of the problem*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/society/1617406> [in Thai]

- Ministry of Education. (2017). *Early Childhood Curriculum A.D. 2017*. Bangkok: Bureau of Academic Affairs and Educational Standards Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. [in Thai]
- Natakuatoong, O. (2019). *Integrated Course Design and Instructional Model Development*. Professional and Organizational Development Network of Thailand Higher Education, 11-12, July 2019 at Ambassador Hotel, Bangkok. [in Thai]
- Office of the National Education Commission. (2004). *Guidelines for measuring and evaluating learning outcomes according to basic education courses*. Bangkok: Ministry of Education. [in Thai]
- Sittitanachai, T. (2009). Participatory action research to develop the management of learning resources at Ummao Prachasan School under The Office of Nakhon Phanom Educational Service Area 1. *Sakon Nakhon Graduate Studies Journal*, 7(27), 1-14. [in Thai]
- Srisamrong District Public Library. (2020). *Learning resources and wisdom*. Retrieved from <https://sites.google.com/sukho.nfe.go.th/libraryssr> [in Thai]
- Wattanakuljaroen, T. (2015). *Development of a model for knowledge management of local wisdom via virtual learning community for instructional management at the primary education level in the Lower Central Region*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. [in Thai]